MUINSUSKAITSEAMET

Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium
info@mkm.ee

Teie 05.10.2026 nr 13-1/3427-1

Meie kuupäev digiallkirjas nr 5-10/805-7

Muinsuskaitseameti arvamus
üleriigilise planeeringu "Eesti 2050"
põhilahenduse avalikustamisel

Muinsuskaitseamet toetab Kultuuriministeeriumi esitatud tagasisidet ning alljärgnevalt esitame lisaks ka oma ettepanekud üleriigilise planeeringu põhilahenduse avalikustamisel:

1. Elluviimiskava lk 7 joonealuses märkuses on kirjutatud, et kõik olulised ruumiotsused peavad olema kooskõlas veekogumitele seatud keskkonnaeesmärkidega ning toetama Euroopa Liidu veepoliitika raamdirektiivi ja veeseaduse eesmärkide saavutamist.
   Juhime tähelepanu, et sarnaseid rahvusvahelisi kokkuleppeid on tehtud ja riiklikke kohustusi võetud (sh vabatahtlikke, nt konventsioonidega liitumisel) paljudes erinevates valdkondades, muuhulgas kultuuripärandi säilimise tagamiseks. Leiame, et ühe riikliku tähtsusega valdkonna esiletõstmine teiste ees on põhjendamatu. Rõhutame, et erinevate riiklike huvide ja eesmärkide olukorras tuleb igakordselt leida tasakaalustatud lahendus ning ei saa ette ära määrata, et üks huvi on teisest alati ülimuslikum. Üleriigilise planeeringu seletuskiri seda selliselt ka näeb, vt lk 8 "*Ruumiotsuste tegemisel lähtutakse ühtlasi avalikest väärtustest ning otsitakse kooskõla looduse, kultuuripärandi ja inimtegevuse vahel*." Seepärast on põhjendamatu tuua elluviimiskavas välja kitsalt ühte valdkonda kui ruumiotsuseid mõjutavat peamist kriteeriumi ning palume see joonealune märkus kustutada.
2. Ptk 3.2 p 2 palume täiendada, et rohevõrgustiku analüüsi kaasatakse ka arheoloogiapärandi (sh veealuse pärandi) spetsialistid, et tagada maa- ja veealuse kultuuripärandiga ning pärandkultuuriobjektidega arvestamine.
3. Ptk 3.2 p 3 palume lisada, et maakonnaplaneeringutes või üleriigilises teemaplaneeringus käsitletakse ka järgnevaid teemasid:
   3.1. planeeringu eeltööna luuakse miljööväärtuslike alade ja väärtuslike üksikobjektide ruumiandmekiht.
   Kohaliku omavalitsuse kaitse all olevad miljööväärtuslikud alad ja väärtuslikud üksikobjektid on määratud iga omavalitsuse planeeringudokumentides ning puudub kogu Eestit hõlmav andmebaas/register ja/või kaardirakendus, mille abil neid leida. Kultuuripärandi terviklikuks käsitlemiseks on vajalik arendada digitaalne tööriist, mis võimaldab leida ka kohalike omavalitsuste kaitse all olevad kultuuripärandi objektid kõikides Eesti omavalitsustes.
   3.2. planeeringu eeltööna luuakse arheoloogiatundlike alade ruumiandmekiht.
   Teave arheoloogiatundlike alade kohta ei ole praegu avalik ning see loob täiendava halduskoormuse ja ajakulu asjakohastes menetlustes andmete pärimisel ja päringutele vastamisel.

3.3. kaalutakse mitte ainult täiendavate tingimuste seadmise, vaid ka uuringute vajadust.
Eelkõige peame siin silmas arheoloogiapärandi säilimise tagamiseks vajalikke uuringuid. Uuringute võimalusi on seejuures mitmeid, näiteks eelarhiiviuuringud (mis hõlmab peamiselt tööd kirjalike allikatega, et hinnata arheoloogilist potentsiaali), leire (visuaalne vaatlus maastikul, vajadusel koos väikesemahuliste šurfide või muu pinnaseuuringuga), eeluuringud või proovikaevamine, päästekaevamine, geofüüsikaline uuring (maa-aluste struktuuride tuvastamine radari vm meetodil), kaugseireuuring (nt drooni abil), veealune uuring.

3.4. kultuuriväärtuslikku keskkonda ja hoonestust mõistetakse kui piirkondliku identiteedi kandjat.
Riiklik julgeolek eeldab ühiskondlikku sidusust, kogukonna tugevat identiteeti ja kohatunnetust. Seda aitab tagada kultuuripärandi tundmine, teadvustamine ja säilitamine. Kohalikku identiteeti kandva kultuuripärandi esiletoomine annab konkurentsieelise.

3.5. mõju kultuuripärandile, sh nii keskkonna kaudu avalduv kui otsene oluline mõju.
Mõjuanalüüsi raames saab koostada territoriaalsed riskihinnangud, mis võtavad arvesse kultuuriväärtuslike keskkondade, hoonete ja arheoloogiapärandi eripära ja haavatavust, sh kliimamõjusid.

4. Soovitame põhimõõdikut nr 11 “Tühjade eluruumide osakaal” sisustada viisil, mis võimaldab eristada ka ajaloolistes linnasüdametes (so muinsuskaitsealadel) asuvate eluruumide kasutuses olemist või mitteolemist. See võimaldab hinnata kahanemisega toimetulevate asulate keskusalade elushoidmise edenemist.
5. Lisada taustamõõdikule nr 12 info arheoloogiapärandi kohta või luua arheoloogiapärandi jaoks eraldi mõõdik „Arheoloogiapärandi seisund, säilivus ja kasutus“.
Mõõdik võimaldaks hinnata arheoloogiapärandi seisundi muutusi ning selle rolli kohaliku identiteedi ja kohatunnetuse kujundajana. Samuti aitaks see tuvastada seoseid arheoloogiapärandi seisundi ning keskkonnamuutuste vahel, sealhulgas pinnase veerežiimi ja koostise muutustega.

Lugupidamisega

(allkirjastatud digitaalselt)

Anita Staub

Kateriin Ambrozevits, Ehituspärandi nõunik, 53821873,
kateriin.ambrozevits@muinsuskaitseamet.ee